

Голові спеціалізованої вченої ради
К 26.133.01 у Київському університеті
імені Бориса Грінченка, доктору педагогічних
наук, професору Г. І. Іванюк

ВІДГУК

офіційного опонента

кандидата педагогічних наук, доцента,
доцента кафедри педагогіки та спеціальної освіти
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Зимівець Наталії Володимирівни

на дисертацію **Сапіги Світлани Володимирівни**

«Розвиток особистісного потенціалу підлітків

у скаутських громадських об'єднаннях»,

представлену на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.05 – соціальна педагогіка

Зміни, що відбуваються у сучасному світі, актуалізують значущість особистості як головної умови і критерію соціального прогресу. У цьому сенсі якість людського потенціалу стає без перебільшення доленосною для розвитку суспільства й стійкості держави. Це пов'язано з тим, що успішний розвиток країни все більш залежить від інновацій, розробок, технологій, які виникають саме у творчої, потенційно розвиненої людини.

Наявність практичної потреби у використанні внутрішніх потенційних ресурсів людини зумовлюють важливість завдань розвитку особистісного потенціалу дітей та молоді у процесі соціально-педагогічної діяльності.

Проблема становлення підростаючого покоління, здатного в повній мірі реалізувати свій потенціал на користь суспільства, сприяти його позитивному розвитку й збагаченню сучасного соціокультурного простору, є однією з найактуальніших в Україні. Зазначене вимагає докорінної зміни організації процесу розвитку особистісного потенціалу підлітків, в тому числі, і більш

ефективного використання інструментарію громадських об'єднань, зокрема скаутських.

Натомість відсутність спеціальних наукових досліджень процесу розвитку особистісного потенціалу підлітків у громадських об'єднаннях, дає підстави вважати, що тема, яка обрана дослідницею, є гостро актуальною, необхідною й доцільною.

Автором виважено обґрунтовано важливість і актуальність проблеми через систему суперечностей, презентованих у вступі. Заслуговує схвалення те, що протягом викладу тексту роботи Світлана Володимирівна намагається розв'язати виявлені суперечності.

Дисертаційне дослідження Сапіги С. В. має безсумнівну наукову новизну, оскільки вперше здійснено комплексне вивчення процесу розвитку особистісного потенціалу підлітків у скаутських громадських об'єднаннях, теоретично обґрунтовані та експериментально перевірені соціально-педагогічні умови, які забезпечують розвиток особистісного потенціалу підлітків у скаутських громадських об'єднаннях.

Є всі підстави стверджувати, що дослідження Сапіги С. В. виконане на належному методологічному, теоретичному і практичному рівнях.

Грунтовний аналіз філософської, психологічної, педагогічної й соціально-педагогічної літератури, глибоке усвідомлення проблеми дослідження дозволили здобувачці досить коректно визначити науковий апарат дослідження, зокрема, сформулювати його мету й завдання, об'єкт і предмет, що й уможливило оптимальну побудову загальної стратегії наукового пошуку. Заслуговує на схвалення обрана автором логіка викладення змісту та основних результатів дослідження.

Достовірність і надійність наукових результатів рецензованої роботи забезпечена використанням комплексу методів. Позитивним є й те, що методи добиралися відповідно до завдань конкретного етапу дослідження, прийоми та операції з теоретичним й емпіричним матеріалом здійснювалися у логічній послідовності.

Зосередимо увагу на конкретних результатах наукової роботи Сапіги Світлани Володимирівни.

Автором уперше, визначено поняття «розвиток особистісного потенціалу підлітків у скаутських громадських об'єднаннях» як цілеспрямовану, системно організовану діяльність у скаутському соціально-виховному середовищі, яка активізує процес саморозвитку та впливає на розкриття компонентів особистісного потенціалу підлітків на засадах синергетики. Не викликає заперечень авторська позиція щодо змістового наповнення поняття «розвиток особистісного потенціалу підлітків у скаутських громадських об'єднаннях», яке досить повно, як нам видається, подано у підрозділі 1.2. дисертації та на С. 7-8 тексту автореферату.

Авторка, вивчаючи генезу особистісного потенціалу та процес його розвитку в сучасній соціальній педагогіці, спирається як на вітчизняні, так і на зарубіжні наукові фонди з означеної проблеми, рекомендації Всесвітньої організації скаутського руху.

Сапіга Світлана Володимирівна, ґрунтуючись на соціально-педагогічних дослідженнях щодо ролі дитячих та молодіжних громадських організацій у соціальному вихованні особистості, детально і аргументовано розкрила сутність та мету скаутської виховної системи щодо розвитку цілісної особистості, схарактеризувала напрями і зміст діяльності скаутських громадських об'єднань щодо розвитку особистісного потенціалу підлітків.

Відзначимо, що вагомим науковим доробком дисертантки є розроблені нею критерії (вольовий, духовний, інтелектуальний, емоційний, соціальний, фізичний), показники та рівні (низький, середній, високий) розвитку особистісного потенціалу у скаутських громадських об'єднаннях.

Нам імпонує подання автором критеріальної бази дослідження стану розвитку особистісного потенціалу підлітків у скаутських громадських об'єднаннях у згорнутому вигляді у формі таблиці (табл. 1.3 на С. 95-100 дисертації), у якій автором визначено та охарактеризовано критерії розвитку особистісного потенціалу підлітків, до кожного з них підібрано показники

оцінювання, визначено та охарактеризовано рівні розвитку особистісного потенціалу підлітків у скаутських громадських об'єднаннях.

Сапігою Світланою Володимирівною чітко й методологічно грамотно розроблено, науково обґрунтовано й експериментально перевірено дієвість соціально-педагогічних умов розвитку особистісного потенціалу підлітків у скаутських громадських об'єднаннях (урахування стандартів Всесвітньої організації скаутського руху щодо розроблення та впровадження програми з розвитку особистісного потенціалу підлітків у скаутських громадських об'єднаннях, координація дорослими лідерами процесу розвитку особистісного потенціалу підлітків у скаутських громадських об'єднаннях моніторинг і оцінка стану розвитку особистісного потенціалу підлітків у скаутських громадських об'єднаннях).

На наш погляд, особливий інтерес становить підрозділ 2.3. дисертаційної роботи – «Експериментальне впровадження соціально-педагогічних умов розвитку особистісного потенціалу підлітків у роботу скаутських громадських об'єднань», в якому описано зміст і характер реалізації формувального експерименту.

На суттєву увагу заслуговує й розробка здобувачем «Картки спостереження розвитку особистісного потенціалу підлітка», представлення «Виховної пропозиції освітньо-виховної молодіжної програми Національної Організації Скаутів України (ОВМП «НОСУ») та «Виховних цілей особистісного розвитку підлітків освітньо-виховної програми ВМГО «НОСУ», Скаутські вміння вікової секції «Скаути» освітньо-виховної програми ВМГО «НОСУ», що, безперечно, складає практичне значення дослідження. Тобто можемо зазначити, що всі додатки дисертації є педагогічно цінними, оскільки матеріали, подані в них, сприяють повноті сприйняття основного тексту.

Опора на наукову методологію, поєднання кількісного та якісного аналізу одержаних даних свідчить про достовірність теоретичних положень і висновків дослідження.

Результати формувального експерименту переконливо засвідчили результативність проведеного дослідження, дієвість упроваджених соціально-педагогічних умов розвитку особистісного потенціалу підлітків у скаутських громадських об'єднаннях, позитивну динаміку змін у розвитку особистісного потенціалу підлітків за кожним критерієм.

За результатами експериментальної роботи відбулися значні позитивні зрушення у розвитку особистісного потенціалу підлітків у експериментальній групі. Зменшився відсоток підлітків, що мають низький рівень розвитку за всіма критеріями. У підлітків цієї групи простежується найбільша позитивна динаміка розвитку показників вольового та духовного компонентів особистісного потенціалу.

Робота побудована на широкій і фундаментальній експериментальній базі, а тому не підлягає сумніву зафіксована суттєва позитивна динаміка, яка переконливо свідчить про ефективність експериментального підходу. Таблиці й рисунки увиразнюють уявлення про цілісність дослідження.

Можна констатувати, що всі завдання дослідження автором ретельно проаналізовані, його результати ґрунтовно перевірені; висновки, представлені у дисертації, свідчать про цілісність і логічну завершеність дослідження та відповідають поставленим завданням.

Загальний список літературних джерел (303 найменування, із них 11 іноземною мовою), а також посилання на них у тексті дисертації зроблено з дотриманням сучасних вимог.

Автореферат всебічно відбиває основні положення й закономірності, висвітлені в дисертації, його зміст викладено послідовно й логічно обґрунтовано. Схвально, що матеріали дослідження відображено у 14 публікаціях, (із них 12 – одноосібні, 2 – у співавторстві), зокрема: 8 – у провідних фахових виданнях України (із них 1 – у виданні, що входить до міжнародних наукометричних баз, 1 – у електронному науковому виданні), 1 – у зарубіжному науковому виданні, 5 – у збірниках науково-практичних конференцій.

Отже, представлена дисертація є самостійним, завершеним науковим дослідженням, результати якого мають важливе теоретичне і практичне значення для соціальної педагогіки, бо залишають за собою добре апробований, експериментально перевірений потужний інструментарій розвитку особистісного потенціалу підлітків у скаутських громадських об'єднаннях.

Усе вищезазначене дає підставу позитивно оцінити дисертацію Сапіги С. В., що, однак, не виключає низки зауважень та побажань:

1. Важливим доповненням до дисертаційного дослідження було уточнення такого аспекту: як співвідносяться такі поняття, як «особистісний потенціал» і «людський потенціал», і чому важливо при організації процесу розвитку особистісного потенціалу в громадських об'єднаннях орієнтуватися також і на показники розвитку людського потенціалу.

2. Не заперечуючи вагомість визначених соціально-педагогічних умов розвитку особистісного потенціалу підлітків у скаутських громадських об'єднаннях, все ж таки виникають питання: Чому саме ці умови? Чому їх три, а не більше? Уважаємо, що Світлані Володимирівні варто було б більш детально обґрунтувати власну позицію.

3. Вимагає більш розгорнутого висвітлення роль розробленої автором «Програми підготовки дорослих лідерів скаутських громадських об'єднань ВМГО «НОСУ».

Проте, зроблені зауваження та зазначені побажання не знижують теоретичної та практичної цінності проведеного дослідження, яке є цілісним, має незаперечну наукову новизну та практичне значення.

Вважаємо, що дисертація «Розвиток особистісного потенціалу підлітків у скаутських громадських об'єднаннях» є завершеним самостійним дослідженням, що має теоретичне і практичне значення й заслуговує на позитивну оцінку.

Рукопис дисертації й автореферату відповідає вимогам пп. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою

Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567, зі змінами та доповненнями (Постанова Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08. 2015 р.), та Наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертацій» № 40 від 12.01.2017 р., паспорту спеціальності 13.00.05 – соціальна педагогіка, а отже є всі підстави для присудження Сапізі Світлані Володимирівні наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.05 – соціальна педагогіка.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та спеціальної освіти
Дніпровського національного університету
імені Олеся Гончара

Н. В. Зимівець

Дніпровський національний
університет імені Олеся Гончара

Підпис: *Зимівець Н.В.*
Начальник відділу кадрів

С.І. Мещеряков

20 р.

Проректор *В. З.*
з науково-педагогічної
роботи у сфері
вищої освіти
та виховання молоді

Василь
Василь
Василь